

בעייה של זווית ראייה

עיני החומות קבעו דברים רבים בחייו. מפני שהיו מלוכסנות מעט, קראו לו כל חבריו "סיני", ואיש לא הכירו בשום שם אחר. מפני שזווית עיניו לא היתה בסדר, נסל לקורסטיים, אחרי שכבר עבר את הבחינות.

דבר אחד עשה בלי עזרת העיניים: בלילה חשך, נשיצא לבקר את השמירה במחנה, נכנס בשיחה עם חיילת שומרת שאת פניה לא ראה בחשך. ההתרשמות באור, למח, לא שינתה את הרושם הראשון: כע" בור שלוש-רבעי-שנה נישא. שלושה ימים מירח-הדבש בילו בבית-מלון חיפאי. ביום הרביעי הופיע מפקדו של סיני, גייס אותו לקורס קצרי. מן הקורס גייס למיבצע סיני.

גם הוא היה באותו הכוח שנכנס למארב באחת הדרכים. בראשית קרב-האש, שנמ" שך שעות רבות נפצע מצורר כדורים בבטן. הוא המשיך לתת פקודות, מבלי להרגיש שורם חייו שוכך. לפתע הרגיש חולשה. "סמל, קבל את הפקודה..." היו מלותיו האחרונות.

כמה שבועות לפני כן עמדה להסתיים תק-פת-השרות של סיני בצבא הקבע, עליה חתם עם כניסתו לקורס-קצינים. הוא נרשם באוניברסיטה, לפסיקה וכימיה, התכוון ל" היות לכימאי. אולם כששמע על התערערות המצב המדיני, העיר לסמל, כבודך אנב: "זורק את בקשת-השיחרור שלי לסל".

היתה זאת גיססה מובנת מאליה, שלא הצריכה מחשבה שניה.

את הקליפה הנוקשה סיגל לעצמו ביל- דות, שלא היתה קלה. שני הוריו מנגנים בתזמורת הפילהרמונית, האב בכינור, האם ב"ולה. לעתים קרובות ניגנו בערבים מחוץ לבית, כמה פעמים סיירו בחוף-לארץ. הבן הבכור נשאר לבדו, עם סבא וסבתא, למד להיות עצמאי, לחיות ללא מינוקים, לוותר על הסימנים החיצוניים של חיבת הורים.

מן ההורים ירש את הכשרון המוסיקאלי, למד משך כמה שנים לנגן בצ'לו. כשנכנס לגיל ההתבגרות והצטרף לתנועה-האוחדת, נזח את הנגינה לחלוטין. אולם עד יומו האחרון ידע לשרוק יצירות-פאר שלמות, כבשרון שובה-לבבות.

על אף היותו חייל-קבע, הצטיין במזיגה של כשרון צבאי ורשלנות מופתית. חולצתו הפרומה של סיני, שהיתה תלויה מעל ל" מכנסיו, הכניסה אותו לא פעם בצרות. לפני כל חופשה, הוזהרו מפקדו להישמר מפני השוטרים הצבאיים.

אכזבתו הגדולה ביותר מצאתו כשהוריו את יחידת נח"ל-דרום בתחרות הצעירה. קבר צתו פיגרה ביום הראשון ב" דקות, אמנם צימצמה את ההפסד לשלוש דקות, אך הפ" סידה לבסוף לזכות נח"ל-חוף. כבר ביום הראשון נפתח פצע ישן ברגלו, הוא צלע כל הדרך, תמך בחבר כושל. ביום האחרון כבר לא הרגיש דבר, כמעט ללא הכרה המשיך לקו הגמר.

כפיצוי על ההפסד, קנה לו אביו מכשיר- רדיו, שעמד ליד מיטתו במחנה. היה זה חלום ישן של סיני, המכשיר הוחזר עתה למשפחה, עבר לאח הקטן, שקנא תמיד בגדול. למרות שזה קנה לו בחנות העתקה של כל דרגה שקיבל ושל אות הצנחן. עתה הוזמן האב ליחידה, קיבל את דרגת הסגן שבנו לא הספיק לעונד אותה בחייו.

איתמר בורוכוב

להבות בדירה פרטית

"לכולכם שלום! אצלי הכל בסדר. מצב-הרוח מרומם. וכמו שאומרים: להתראות: בשש אחרי המלחמה. שחר". בשעה שפתק זה הגיע למשפחת הקבלן אברהם פינקלשטיין, כבר לא היה כותבו בחיים: בהסתערות על מערך של מוצבים נפגע הוחלם בו ישב, ממוקש ומפגזים, שעה קלה אחרי שנפגע הוחלם שלפניו, ארבעה מיושבי נהרגו במקום. כמה רסיסים פגעו בפניו של הטריאי שחר, הקשר, רסיס אדום חדד ישר ללב. למשפחה הוחזרה אפודה כחולה חתוכה, פנקס וזהו נקוב ומכתב-בקשה של בן ה"צ לקבלת רשות לגדל זקן, תוך ציון שחדל להתגלח שלושה ימים לפני הגיוס.

כמו ילדים רבים, שזכו להורים חזקאי-אופי, היה שחר נער מתמרד מטבעו. למדרות זו נוספו הטינה הטבעית של בן-בכור שנולדה לו אחות, וחוסר-הסבלנות של צעיר אינטליגנטי ערני. ארבע פעמים נאלצו הוריו האמידים להעבירו לבית-ספר חדש. היה זה רגיל לשחר לחלוץ את נעליו באמצע השעור, לשים את רגליו היחפות על השולחן ולהכריז: "די, הבנתי את הכל. עכשיו זה משעמם".

התרופה נמצאה במקרה. בימי המלחמה נשלח עם אחותו למשק מוצר, כדי להקל על אמו החולה. האווירה ההופשית במשק, החינוך המתקדם במוסד, כבשו את לבו. לפתע החל להיות תלמיד טוב. כשהוחזר העירה, ערב ההתקפה על נצרת, מצא שחר את הענין המרכזי של חייו: הפעילות בתנועת השומר-הצעיר.

ההתלבטויות נמשכו גם אחרי כן. הצרות בבתי-הספר התלאביים לא פסקו. אולם את כל מרצו השקיע עתה בקן אשר ברחוב בוגרשוב פינת רחוב המלך ג'ורג', תלאביב. הוא עזב את בית-הספר, עבד כמשרטט, חי למעשה בתנועה. עם חברי הגדוד בתנועה התגייס, עמם הצטרף למשק סאסא, ועם אחדים מהם גם עזב את המשק אחרי משבר חברתי ובריאותי. שיריו וציוריו נשארו חלק ממסורת המשק.

בניגוד לרוב הפורשים ממשקים, נשאר שחר נאמן לתנועה ופעיל בה, יסד בתלאביב חוג חברתי, מורכב כולו מחברי-משקים-לשעבר, קרא לו בשם "להבות". בדירה המרווחת של הוריו, בין ציורי הדודה וציוריו שלו, התכנס החוג פעם בשבועיים. השבוע התכנס שוב, באותו מקום, כדי להזכיר את מייסדו, קרא לעצמו בשם "חוג להבות שחר".

"זה מתאים לאופיו", אמרה בשקט אמו, רוחה, אשה דת-חוששים הכותבת גם היא שירים, שניהלה יומן על גידול ילדה מאז היוולדה. "הוא היה כמו להבה — מתלקחת ודועכת. הוא יכול היה להיות גם מאין כמוהו, ועדין ללא שיעור, להשתולל בכ" ישיש ולעצור לפתע כדי לתת לזקן או ל" ילד לעבור".

שחר שנא מלחמות, התלהב למאמרים שוחר-שלום. הצדיק את הלאמת תעלת סאץ בידי עבד אל-נאצר. הוא טען שהוא שחור, הביא כראיה את פחדו מפני חתולים. כאשר קיבל את הצו שקרא אותו לשרות, החזיר, אמר: "אמא, זהו זה. זה הסוף". אחרי השאר ערימה גדולה של מכתבי אהבה עדינים, שהיומו לחלוטין את מעשהו הציני, נסכים, ציורים, תחרוטים ושירים, שאחד מהם פתח במילים: "על תחתית הנהר מטייל טבוע..."

אל הקרב בערב שבת

אותו יום ששי, הגיע בנימין קלופשטוק כרגיל לדואר בחיפה, שם עבד כטכנאי רדיו-טלפון. הוא טיפל בכמה עבודות בלתי-גמורות, אסף תוכניות של מכשירים שהיו מונחות במגירתו ומסרן לממונה עליו. רק אז הודיע כי הוא יאלץ להפסיק את הע" בודה, כי קיבל צו קריאה מהצבא.

למעשה, קבע הצו כי על הטוראי קלופשטוק להתייצב במקום המיפגש היחידתי רק בשבת. אך בנימין, שומר מצוות מילדות ובן למשפחה אדוקה שעלתה ארצה מברלין כא" שר בנימין היה בן 10 חודשים, לא רצה לחלל את השבת. הוא נפרד מהוריו ומיהר לנסוע לפני כניסת השבת.

מאוחר יותר, הגיע אליהם מכתב, בו תיאר בנימין את הימים שלפני הקרב. בין השאר סיפר גם על יום השבת: "עבדנו כל היום ולא הרגשתי כלל שזה היה שבת. רק לא עישנתי". כי אותה שעה, כבר ידע בנימין כי עבודת-שבת זו היתה לקראת הקרב.

כעבור ארבעה ימים, 48 שעות אחרי ש" צה"ל חצה את הגבול הדרומי, נכנס הוחל שבו ישב בנימין לקרב האחרון. היעד: מש" לטי האויב. בנימין ירד עם אנשי כ" תתו, תפס את מקומו בשרשרת הפרושה להסתערות, והתקדם עד לתוך עמדות המצרים.

כדור אויב, שפגע בו מעל לעינו השמאלית, עצר אותו. הוא נהרג במקום. אילו רצה, היה יכול בנימין להימצא במקום אחר, בטוח הרבה יותר, בפרוץ המלחמה. הממונים עליו בדואר ביקשו ממנו לעבור ליחידה טכנית, סמוכה למקום מגוריו, שם יוכל לנצל את ידיעותיו המקצועיות. הוא סירב. "עבודה כזו יכול לעשות גם אדם קשיש", השיב. "אם בחורים כמוני לא יהיו ביחידות לוחמות, מי יצא לקרב?"

אותה גישה דחפה אותו לשרות הנח"ל. גדעון, אחיו התאום, הדומה לו במידה שזורים לא יכלו מעולם להבדיל ביניהם, יצא לצבא. גיוסו של בנימין נדחה לשנה, כי אותו זמן עבר ניתוח באף. כעבור שלושה חודשים התייצב שוב בלשכת הגיוס: הוא חוייל, דרש שיצרפו אותו לאחיו התאום, שם סיום חודשי הטיירות, יצא עם אחיו להתיישבות-ספר, במסגרת הנח"ל, בקבוצת טלחם.

בנימין היה אופייני לטיפוס של הצעיר הדתי, שספג את מיטב המסורת הדתית והתכונות הצבריות מילדותו. הוא ראה את מקומו בשורה הראשונה של המחנכים, המורכבים, הל" חמים בכל שטחי החיים בארץ. בכל מקום שמר על זהותו כאיש דתי. פעם, בצבא, התנגש בנימין עם מפקדו, על רקע של נוהל דתי ביחידה. הדבר הגיע עד לרב הצבאי הראשי של צה"ל. בנימין, חייל ממושמע, ובעל חוש נימוסין טבעי, סירב להיכנע והתעקש עד הסוף.

חבריו לעבודה, שהיו עדים אף הם למקרים בהם עמד בנימין על עקרונותיו, העידו עליו: "הוא נלחם בעקשנות, אבל כגיטלמן, ולא יכולת שלא לכבד אותו על כך. כי עקשנותו לא היתה עקשנות של קנאי, אלא עקשנותו של לוחם בלי מורא".

הלל פיכטנבויים

האלוף של דמת-אן

באחד מימיו הראשונים בצבא שכב הלל על מיטתו וקרא בספר. כאשר הומינוהו ל" שחק קלפים. הוא סירב, המשיך לקרוא. מרגזים יצאו החברים הוחזה, זרקו כלב נושך על מיטתו. נשיכות הכלב השאירו סימנים בגופו, הכריחוהו לקבל שמונה זרי קות.

במשך הזמן התרגלו החברים לכך שה צעיר הגברי והיפהפה, גבה-הקומה ותכול העיניים, קורא ספרים כשם שאחרים מעש" גים או מפלרטטים. כשבאה אמו לבקרו במחנה, חיפשוהו בכל מקום, לא מצאוהו. "אולי תחפשו אותו בחדר-התרבות", הציעה האם. היא צדקה: כעבור דקה יצא לקראתה בנה, מחייך וקורן, כסספר תפוח בידו.

בילדותו היה הלל נער חולני. אם לא נל קח שבוע לרופא. התלוצץ הלה: "מה, אולי הוא כבר בריא?" כשהיה חולה בולקת יראוהו, נער רופא באמו: "מה את מביאה לי אותו! את לא רואה שהוא מת?" הכל הסכימו שיש לו לב חלש.

אך לפתע, בהגיעו לגיל 10, הפך הצבר החולני לצעיר חזק ובריא. הוא זנק לפע" לות ספורטאית, הפך אלוף רמת-גן לנערים בריצת 800 מטרים, השתתף במירוץ-התבור ובמירוץ-העצמאות. אולם אופיו לא השתנה: הוא נשאר כקודם צעיר מעורן, ניגן בכינור ובססנתר, מילא את הבית בארגזי ספרים. כשבאו אורחים הביתה, לקח את המפתח של בית אחותו המורה, ישב וקרא שם את ספריו הסכניים.

בבית-הספר נתבקש הצעיר מהיר-התפיסה לעזר לחברים מפגרים. המנהל הציע לו ל" קחת שלום מתאים. תמה הלה: "מה פת" אום? אם אני מבין קצת יותר טוב מאח" רים, אז אני צריך לקחת בשביל זה כסף?" גם אביו היה צריך להכריח אותו לקבל דמי-כיס: מדי פעם התחזר הלל חלק מלק בשעת-צורך. אחרי מותו נמצאו 75 לירות חבויות באחד הספרים. הוא חסך אותן מן הפרוטות שקיבל.

היה מיוזר כיצד דאג הצעיר הגברי להוריו. כשהלכו הוריו לזירת-הטרון, סירב להילחל אליהם: "אני יודע, אמא, שלא תהני מן ההצגה אם תדעי שאין אף אחד בבית. אני אשאר". כשתחזרו ההורים, מצאו כי הלל הציע את מיטותיהם, הכין את הפיגמאות שלהם, הגיש להם כוס תה.

הלל חלם ללמוד בטכניון, לחזור ולעזור לאביו, חולה-העיניים, בעל בית-מלאכה ידוע למכונאות בתלאביב. הוא דחה את הלימודים עד ישיבות בצבא. שקע בינתיים בספרי לימוד. לפני הגיוס גידל זקן, מתוך חשש שאולי לא יהיה לי זמן בצבא להתגלח. הוא התגייס לנח"ל עבר קורס מסיכיים וקורס צניחה. כשביקר בפעם האחרונה ב" בית, נפרד בנשיקה מאחותו השניה, שהיא אחות בבילינטון, ביקש נשיקה שניה. גם בשביל אמא. כשתמחה האחות התמודדה "מה תאמרו?" השיב, בחיכוך הרגיל: "כך מתחשק לי".

רב-טוראי הלל פיכטנבויים נקצר בצורר של מקלע אישם בסיני. האם שלחה מבט רווי-דמעות בגינת הוילה הקטנה, שעציה נשתלו על-ידי הלל, התיפתחה: "זה לא היה בן, זה היה מלאך. הלוחאי והיה פצוע, בלי רגל ובלי יד, אבל שהיה חי..."

בנימין קלופשטוק